

Habsburški rod v Avstriji.

Ko je izumrl slavni možki ród Babenberžanov, ki je vladal celih 270 let našo veliko in mogočno Avstrijo, izbrali so si avstrijski in štirski stanovi českega kraljeviča Otakarja za vojvodo, ki je bil kmalu potem kralj česki. V istej dóbi (1269. l.) izumrli so tudi koroški vojvode in takó je prišla tudi Koroška in velik del Kranjske pod oblast českega kralja Otakarja. Po teh pridobitvah je bil Otakar najmogočnejši vladar v Evropi; njegova oblast je sezala od Krkonoških in Krušnih gór do Jadranskega morja. Vladal je, ne samó na Českem in Moravskem, nego tudi, kakor ste ravno slišali, v deželah, kder so nekđaj gospodovali slavni Babenberžani in vojvode koroški.

V tem, ko je česki kralj Otakar v novih deželah utrjeval svojo oblast, imelo je nemško cesarstvo hude čase. Trí in dvajset let je bil tú nemir in neréd. Da bi se temu žalostnemu stanju napravil konec, izvolili so nemški volilni knezi v 29. dan septembra 1273. leta odličnega grofa Rudolfa Habsburškega za nemškega kralja.

Česki kralj Otakar ni hotel pripoznati Rudolfa za nemškega kralja ter se tudi ni hotel odpovedati deželam Babenberžanov, katere si je bil prisvojil. Vsled tega se je začela huda vojska, ki se je končala z Otakarjevo smrtjo in Rudolfu je bila pravica.

Ko je Rudolf Habsburški premagal najnevarnejšega sovražnika, pripale so poprej omenjene babenberške in koroške dežele zopet k nemški državi. Ker je kralj Rudolf hotel, da bi v teh deželah vladal njegov ród, sklical je koncem 1282. leta velik državni zbor v Augsburg in tu je izročil svojima sinovoma Albrehtu in Rudolfu Avstrijo, Štirsko in Kranjsko, a Koroško je izročil pozneje na prošnjo svojih sinov tirolskemu grofu Majnhardu, kateri mu je krepko pomagal v vojski proti českemu kralju Otakarju.

Stem je bilo 1282. leta vladarstvo Habsburžanov na Avstrijskem ustanovljeno.

V začetku so vladali vladarji iz habsburške rodovine le v poprej rečenih deželah, a pozneje se je njihova moč začela bolj in bolj širiti, dokler niso naposled združili pod svojim mogočnim žezlom vse óne narode in vse óne kraljevine, katere imenujemo denes veliko in mogočno avstrijsko-ogersko monarhijo.

Rudolf Habsburški je bil v najlepši dobi svojega življenja, ko je bil izbran za kralja. Njegove lepe kreposti, s katerimi se je odlikoval ves čas svojega življenja, bile so: pogumnost, modrost, pravičnost in strah božji. Rudolf Habsburški je bil pobožen vladar in je po očetovsko ljubil svoje podložnike. Kadar je uravnával kak pravni prepir, vselej je razsodil takó, da je bilo prav pred Bogom in ljudmi. Gotovo se spominate, ljubi otroci, óne lepe povesti o Rudolfu Habsburškem, ki nam pripoveduje, da se je večkrat rad kratkočasil z lovom. Necega dne pride po slédu divje zverine do potoka. Tù zagleda duhovnika, ki ravno misli izuti čevlje in nogavice. „Kaj delate tukaj?“ vpraša grof duhovnega. In duhovnik odgovori: „Poklicali so me k umirajočemu človeku ter moram hiteti, da mu prinesem sveto popotnico. A narastel se je od dežja ta potok takó zeló, da je odnesel brv, in zato moram prebrésti vodo, da bolniku še ob pravem času pomorem v smrtnej uri.“ — Globoko gane to blazega Rudolfa. Misli: tukaj je pričujoč Kristus, moj Bog in odrešenik. Naglo stopi raz svojega konja, poklekne in ga ponudi duhovniku, rekoč: „Hitite umirajočega pokrepčat z nebeško jedjó!“ — Drugi dan privéde duhovnik tega zalega konja grofu nazaj ter se mu prisrčno zahvali za to dobroto. A Rudolf pravi: „Bog ne daj, da bi jaz zdaj še rabil v posvetne reči konja, kateri je nosil mojega Gospoda in odrešenika. Dal sem ga temu, od katerega sem vse prejel in vse imam, — čast, bogastvo in življenje.“

Zanimala vas bode gotovo tudi naslednja črtica o smrti Rudolfa Habsburškega: Poslednje dni svojega plemenitega življenja je bil Rudolf v Germersheimu, in ko mu so zdravniki poročili, da' so šteti dnevi njegovemu življenju in je smrt užé blizu, prav nič se ní ustrašil blagi cesar tega žalostnega poročila. Dejal je človeku, ki mu je prišel smrt naznanit, prav prijazno: „Povej mi, ali je to resnica?“ — „Resnica!“ odgovori poročnik. — „Nu, če je temu takó, potlej mi ní dalje tukaj ostati.“ — Vsi nazoči se tem besedam začudijo in ga vprašajo, kam je namenjen? — „Grem v Speier k svojim prednikom, dokler še jezditi morem, ker ne bi rad, da bi me morali tjà voziti.“ Speier je namreč kraj, kjer so grobovi nemških cesarjev. In res, takój se odloči na potovanje v Speier. Kadar se je po okolici raznesel glas, da Rudolf jezdi k svojemu grobu, vsak, kdor koli je le mogel, htel je na pot, ki je peljal v Speier, da bi še jedenkrat videl predobrega cesarja in se poslovil od njega. V Speier prišedši ní dolgo več živel. Izpovedavši se in prejemši sv. Rešnjé telo, umrl je v 15. dan julija 1291. leta ter ní čakal, da bi bil njegov sin Albreht od knezov izbornikov izvoljen za nemškega kralja.

Rudolf, grof Habsburški, je tedaj začetnik naše avstrijske cesarske rodovine, katera gospoduje v najlepšem in najmogočnejšem cesarstvu na zemlji.

Cesar Fran Josip I.

Šest sto let je užé minulo, kar je Rudolf Habsburški izročil v državnem zboru v Augsburgu svojim sinovoma Albrehtu in Rudolfu avstrijske podonavske in alpske dežele, kamor tudi naša lepa domovina

Kranjska spada. In dné 11. julija tega leta bode ravno 600 let, kar so deželni stanovi kranjski in štirski prisegli udanost in zvestobo Albrehtu, prvemu Habsburškemu knezu v avstrijskih dédnih deželah.

Denes je na čelu našemu cesarstvu Njega Veličastvo presvitli cesar avstrijski, apostolski kralj ogerski

FRAN JOSIP I.,

iz habsburško-lotarinskega rodú, ki je bil v 2. dan decembra 1848. l. z veliko svečanostjo proglašen za cesarja.

Gotovo je vsacega avstrijskega državljana najsrčnejša želja, da bi videl lice Njegovega Veličastva, presvitlega cesarja. Zna se, da to vsacemu ni mogoče, ker je naše cesarstvo veliko in razširjeno in presvitlemu cesarju ni mogoče, da bi prišel v vsako vas posebej. Ali to lahko rečem, da malo ne v vsakej rodoljubnej hiši najdemo podobo našega presvitlega cesarja in naše presvitle cesarice Elizabete ter Njiju visoke obitelji. Tudi „Vrtec“ v denšnjem številu vam prinese z največim spoštovanjem podobo našega presvitlega cesarja Frana Josipa I., katerega naj Bog poživi še mnogo mnogo let v srečo in veselje vseh avstrijsko-ogerskih državljanov!

Kranjska dežela, posebno bela Ljubljana, v prazničneji obleki pričakuje Njega Veličastva presvitlega cesarja, kateri jo počasti v dan 11. julija tega leta s svojim visokim pohodom. Nevztrpljivo čakamo vsi svojega predobrega vladarja, da vidimo Njegovo milo lice ter mu zapojemo iz dna svoje duše in sreá:

Bog obvárui, Bog ohráni
 Nam cesarja, Avstrijo!
 Naj nas modro vlada, bráni,
 Močen z vere trdnostjo!
 Krono mu branimo dédno
 Zoper vse sovražnike:
 S tronom hábsburškim bo vedno
 Trdna sreča Avstrije.

Io. Tomšič.